

Het onderscheid tussen traditioneel en westers sjamanisme

Door Jos Kester

Wat onderscheidt sjamanen van elkaar? Zijn er verschillen? En als iemand zich als sjamaan bestempelt, is het dan ook een echte sjamaan? En wat is dan vervolgens een echte sjamaan? Dit artikel wil hier enige helderheid in aanbrengen door een aantal van die verschillen te benoemen en ingaan op wat echt is en wat niet, voor zover dat mogelijk is. Maar eerst een klein stukje geschiedenis. Het woord sjamaan is afkomstig uit het Siberische Toengoezisch (Evenks) en betekent letterlijk: hij (of zij) die weet. Onder deze - door antropologen gegeven - verzamelnaam komen heel wat verschillende vormen van sjamanisme voor. Tik in Google het woordje sjamaan en een zee van sjamanen overspoelen je scherm. En iedere sjamaan is wel aan iets gelieerd. Zo heb je 'kern'-sjamanen, Siberische sjamanen, ayahuasca sjamanen, Afrikaanse sjamanen, Cubaanse sjamanen, shu'em sjamanen, sjamanen uit Zuid- en Noord-Amerika enzovoort. Van het sjamanisme wordt vaak gezegd dat het de eerste vorm van religie is, waaruit de latere religies zijn voortgekomen. In China kent men het taoïsme dat haar wortels heeft in het sjamanisme. Maar ook het Japanse shinto en het soefisme, waarvan de dansende derwisjen bekend zijn, hebben hun wortels in het sjamanisme. De eerste westerlingen die in contact kwamen met sjamanen wisten niet goed wat ze met deze vreemd uitgedoste mannen en vrouwen aan moesten. Dit kwam doordat sjamanen waarmee ze in contact kwamen zich in trance dansten en in die trance vaak neervielen (waarbij ze contact maakten met de geestenwereld). Dat zag er voor deze westerlingen bizar uit. Veel onderzoekers beschouwden sjamanen om die reden charlatans of geestesziek.

Uitgekozen

In 1964 werd het boek van godsdienstwetenschapper Mircea Eliade, 'Shamanism: Archaic Techniques of Ecstasy', uitgebracht. Hij was de eerste die beweerde dat het sjamanisme meer is dan een ziekte en bovendien breder dan alleen de Siberische sjamanen. Deze groep sjamanen was namelijk door Russische wetenschappers zeer uitgebreid onderzocht en in kaart gebracht. Door het boek van Eliade werd het begrip sjamanisme in een universeler kader geplaatst. In de jaren '70 werd dat opgepakt door onder andere de antropoloog Michael Harner. Hij ontdeed het sjamanisme van zijn excentriciteit en ontwikkelde het kernsjamanisme. En hier komen we bij het grote verschil tussen de diverse sjamanen. Zo meent bijvoorbeeld Daan van Kampenhout (schrijver van diverse boeken over sjamanisme) dat een sjamaan of door de stam, of door een leraar-sjamaan of door de voorouders wordt uitgekozen. Michael Harner gaat er van uit dat iedereen door middel van sjamanistische technieken heling kan brengen. Dat je geen sjamaan bent als je ergens een cursus hebt gevolgd of een maand in de leer bent geweest bij een traditionele sjamaan, beseft iedereen. Maar ondanks dat er grote verschillen bestaan tussen de workshops die je bij 'the institute of shamanic studies' van Michael Harner kunt volgen, of als je op de traditionele manier bent ingewijd; de resultaten zijn verrassend vaak dezelfde.

Verschillen

En dan zijn we aangekomen bij waar dit artikel over gaat, namelijk waar je op kunt letten als je naar een sjamaan wilt voor heling of als je je wilt verdiepen in sjamanisme. In beide gevallen kun je grofweg een scheiding maken tussen kernsjamanisme en traditioneel sjamanisme. Ik beschouw mezelf bijvoorbeeld als iemand uit de traditie van Michael Harner, met overigens niet te missen aanwijzingen van mijn voorouders en spirit om dit pad te volgen. In het kort enkele verschillen tussen kernsjamanisme en traditioneel sjamanisme.

Kernsjamanisme	Traditioneel sjamanisme
1. Voor iedereen toegankelijk.	1. Alleen voor diegene die zijn uitgekozen door hun voorouders of spirit.
2. Ofschoon de zoeker zich aangetrokken voelt tot sjamanisme, zal deze persoon niet ziek worden of erger; dood gaan als hij of zij stopt.	2. Is vaak niet vrijwillig en het kan niet worden geweigerd. Bij weigering kan hij of zij ziek worden of zelfs dood gaan.
3. Zal geen levensbedreigende ervaringen hoeven te ondergaan.	3. Zal blootgesteld worden aan heftige uithoudingsproeven, die voor enige tijd ernstige ziekte of geestesziekte tot gevolg kunnen hebben.
4. Zal geen grote persoonlijkheidsverandering ondergaan. Wel persoonlijke groei en inzicht.	4. Vanwege deze proeven zal de kandidaat sjamaan nagenoeg altijd een sterke persoonlijkheidsverandering ondergaan.
5. Training vindt in de meeste gevallen plaats door menselijke leermeesters.	5. Training vindt altijd plaats onder supervisie van een leermeester/sjamaan, maar zijn de spiritleermeesters en de voorouders de belangrijkste.
6. Training vindt doorgaans in groepen plaats en is er studiemateriaal voorhanden.	6. Training vindt altijd een-op-een plaats en is mondeling.
7. Kan alleen werken en is niet gebonden aan een groep of stam.	7. Is nagenoeg altijd verbonden aan een groep of stam.
8. Maakt gebruik en combineert hedendaagse psychologische kennis met traditionele kennis.	8. Maakt alleen gebruik van traditionele kennis, gebaseerd op een sterk ontwikkeld intuïtief (psychologisch) inzicht.
9. Dit pad kan door de beoefenaar worden gezien als dienstbaar zijn aan de gemeenschap of als een maatschappelijke carrière.	9. Dit pad betekent altijd dienstbaar zijn aan de gemeenschap, waar het persoonlijk belang dus ondergeschikt aan is.

Uit dit rijtje wordt duidelijk waar de verschillen tussen een traditionele sjamaan en een westerse- of neo-sjamaan uit bestaan. Nu is het de vraag bij wie je moet zijn? De traditionele of de westerse sjamaan? Voor wie zich met sjamanisme wil gaan bezighouden zal het vanzelf duidelijk worden. Als je voor persoonlijke groei of heling naar een sjamaan wilt, dan is het misschien handig te weten waar de verschillen tussen kern- en traditionele sjamanen uit bestaat. Want of je nu door middel van workshops of via een consult met sjamanisme in aanraking komt, er zal zoveel gebeuren dat het een blijvende indruk achterlaat. Bij sjamanisme gaat het namelijk om de ziel. En dat kan dus een reden zijn om naar een sjamaan te gaan. Want waar de westerse allopatische geneeskunde het lichaam behandelt, de psychologie onze psyche in kaart brengt, zal een sjamaan de ziel helen, waardoor het lichaam en de psyche kunnen volgen in dat genezingstraject. En dat is een totaal andere benadering dan de eerste twee disciplines.

Commitment

Maar hoe weet je nu aan wie je je ziel kunt toevertrouwen? Hiervoor is het nodig iets te weten over het commitment wat een sjamaan maakt ten aanzien van zijn of haar werk. Het volgende is hiervoor van belang te weten: dat iedere sjamaan leeft en werkt volgens de regel dat heling en genezing op persoonlijk vlak en binnen de gemeenschap of groep, alleen kan worden bereikt als alles wordt geëerd en een juiste plek wordt gegeven. Dat er niets mag worden buitengesloten voor de vrede en de balans in het leven. Als het goed is leeft iedere sjamaan op deze manier. En dat maakt het makkelijk om te zien of je met een goede of minder goede sjamaan te maken hebt. Traditionele sjamanen hebben een sterk commitment ten opzichte van hun taak. Bij kernsjamanen of westers georiënteerde sjamanen die een praktijk uitoefenen moet dat net zo zijn. Is dat niet zo, dan is zo iemand geen sjamaan, maar een behandelaar zoals de psycholoog of arts dat is. Sjamanen werken samen met spirit en de voorouders en die eisen een andere houding.

Urban shamans

Sjamanen hebben zich altijd overal aangepast aan de tijd en de omstandigheden waarin ze leefden en hun werk deden. Dat is ook nu het geval. Er ontstaan nu overal op de wereld zogenaamde 'urban shamans'. Zij hebben hun praktijken in steden van de VS en Europa en bereiken even goede resultaten als de traditionele sjamaan. En overal op de wereld zwermen traditionele sjamanen uit om hun kennis met westerlingen te delen. Dat sommige stammen en volkeren boos zijn over het gebruik van sjamanistische technieken door westerlingen is begrijpelijk. Maar is spirituele kennis iemands eigendom? Betekent het niet een overwinning en erkenning van deze volkeren dat westerlingen deze kennis opnieuw gebruiken en toepassen? Een goede indiaanse vriend van mij zei trots te zijn op het feit dat er nu in Europa zoveel zweethutten worden gegeven. Onze aarde is een (heilige) plek waar alles aan groei onderhevig is, waar we op de golven van verandering worden meegenomen, of we nu willen of niet. En dat de urban, neo- of westerse-sjamaan hier in opkomst is, is een teken van de grote veerkracht van de mens, als je kijkt naar wat dezelfde mens ooit die ander heeft aangedaan. Als je ernaar kijkt vanuit pijn, dan raakt het je, dan word je misschien boos. Als je kijkt vanuit groei en verandering, vanuit het vermogen dat er in Europa weer een sjamanistische, paganistische en spirituele traditie wordt

opgebouwd die bijna was uitgeroeid, dan is deze ontwikkeling enorm belangrijk. En ik ben ervan overtuigd dat wetgeving of de macht van farmaceutische bedrijven hier niets tegen kunnen uitrichten. Een sjamaan (zowel een traditionele als een westerse) heelt met spirit, een drum, een ratel en zijn of haar stem. In al die eeuwen is dat niet veranderd.

Jos Kester

www.spiritcompany.org